

УДК 340.0

ПОНЯТТЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ

Студент Д.К. Бугай, гр. БП-13,
 Наук. керівник к.н. з держ. упр. Н.В. Кулак
 Київський національний університет технологій та дизайну

Проблема зловживання правом залишається однією з найбільш дискусійних у сучасній правовій доктрині, адже невизначеність цього явища у законодавстві та наявність суперечливих поглядів науковців на вказану проблематику вкрай ускладнюють виявлення шляхів попередження та уникнення подібних дій у суспільстві. Кількість випадків зловживання правом не зменшується, способи його вчинення стають усе більш різноманітними, а простір його вчинення постійно розширюється.

Сутності зловживання правом досліджували такі учені як М. Агарков, М. Бару, Т. Боднар, В. Грибанов, С. Зайцева, Н. Кузнєцова, В. Кулаков, О. Малиновський, І. Новицький, Й. Покровський, М. Рубашенко, М. Самойлова, В. Синайський, М. Стефанчук, О. Фонова.

Тема зловживання правом відома з часів римського права, вже римські юристи фіксували випадки реалізації суб'єктивного права з метою заподіяння шкоди зобов'язаній особі. Така реалізація права визнавалась не лише недобросовісною, а й злісною.

В епоху рецепції римського права ця проблема розглядалась у західноєвропейській, переважно германській, юриспруденції, де склалося вчення про діяння, які здійснює уповноважений суб'єкт на зло. Так трактувалися діяння, які вчиняються не для особистої користі уповноваженої особи і не через необхідність, а переважно заради навмисного заподіяння шкоди зобов'язаній стороні.

У другій половині XIX ст. дослідженням проблеми зловживання правом, почали надавати особливого значення. Було проведено аналіз розбіжностей між індивідуальною метою уповноваженої особи та соціальною, що їх прагне досягти законодавець.

Зловживання правом — це заподіяння зла за допомогою права. При цьому важливо відзначити, що дати нормативне визначення поняття “зло” неможливо. Під заподіянням “зла” розуміється заподіяння шкоди — будь-яких негативних наслідків, що стали прямим або побічним результатом реалізації суб'єктивного права.

На сьогодні серед науковців триває дискусія щодо поняття «зловживання правом».

Науковці виділяють наступні підходи до характеристики зловживання правом:

1) заперечення самого поняття «зловживання правом», оскільки правомочність здійснювати право на заподіяння шкоди іншим особам не входить до змісту суб'єктивного права, а тому здійснення права не може бути протиправним. Прибічники вказаного підходу М. М. Агарков, М. С. Малєїн.

Науковці піддають критиці саму можливість та доцільність існування такої категорії, як зловживання правом. Наприклад, у працях С. Братуся, В. Рясенцева, М. Агаркова тощо. М. Планіоль відзначав, що «сказати, що зловживають своїм правом, значить сказати, що виходять за межі свого права, відповідно, діють не маючи на те права».

2) визнання необхідності законодавчого закріплення та доктринального обґрунтування поняття «зловживання правом». Представники напряду: М. Й. Покровський, В. П. Грибанов, М. І. Бару, М. О. Стефанчук.

Прибічники другого підходу, наприклад, М. Бару, вважають, що термін «зловживання правом» має право на існування й означає такі відносини, що існують у дійсності, де уповноважений суб'єкт допускає недозволене використання свого права, але при цьому ззовні завжди спирається на своє суб'єктивне право. Заперечуючи проти цього, С. Братусь зазначає, що така позиція суперечить природі форми змісту права, що може призвести до порушення законності, до безпідставного розширення суддівського розсуду, що в такому протиставленні взагалі немає необхідності, оскільки відступ у використанні права від його соціального призначення — це відступ від закону з усіма наслідками. Тому він вважає, що здійснення права, яке суперечить його соціальному призначенню, не слід кваліфікувати як зловживання правом [2].

Зловживання правом завжди було і дотепер залишається невід'ємним атрибутом функціонування права. Крім того, інститут зловживання правом є відносно новим для законодавства України

До ознак зловживання правом науковці відносять такі:

1. має місце лише при недобросовісній реалізації суб'єктом свого суб'єктивного права не за його призначенням;
2. завжди має вольовий та усвідомлений характер;
3. заподіяння шкоди суспільним інтересам та/або особистим інтересам третіх осіб чи створення реальної загрози її заподіяння;
4. характеризується формальною правомірністю.

Таким чином, на основі виділених ознак зловживання правом можна визначити як вольову та усвідомлену діяльність (дії) суб'єкта з недобросовісної реалізації свого суб'єктивного права не за його призначенням, що заподіює шкоду суспільним інтересам та/або особистим інтересам третіх осіб чи створює реальну загрозу її заподіяння при формальній правомірності такої діяльності (дій).

Література:

1. Вдовичен, О. О. Поняття зловживання правом / О. О. Вдовичен [Електронний ресурс] Український юридичний портал. — ПКБ
2. Братусь, С. Н. О пределах осуществления гражданских прав (ст. 5 Основ гражданского законодательства Союза ССР и союзных республик) [Текст] / С. Н. Братусь // Правоведение. — 1967. — № 3. — С. 79-86.
3. Рясенцев, В. А. Условия и юридические последствия отказа в защите гражданских прав [Текст] / В. А. Рясенцев // Советская юстиция. — 1962. — №9 9. — С. 7-10.

4. Агарков, М. М. Проблема злоупотребления правом в советском гражданском праве [Текст] / М. М. Агарков // Известия АН СССР, Отделение экономики и права. — 1946. — №9 6. — С. 424-436.
5. Бару, М. И. О статье 1 Гражданского кодекса [Текст] / М. И. Бару // Советское государство и право. — 1958. — №9 12. — С. 117-118.
6. Кулак Н.В. Загальні тенденції державного регулювання інноваційного розвитку сфери підприємницької діяльності// Молодий вчений: Науковий журнал.- Вип.. № 12.1 (40) грудень, 2016 р. Херсон: Вид-во ТОВ «Видавничий дім «Гельветика», 2016.- С.129-135.

УДК 340.0

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Студент Д.К. Бугай, гр. БП-13

Наук. керівник к.н. з держ. упр. Н.В. Кулак

Київський національний університет технологій та дизайну

Форма державного правління є категорією, яка формувалася під впливом різних чинників, які зумовлювали появу тієї чи іншої форми правління.

Два види форми правління як монархія та республіка не відбивають належним чином розвиток юридичної науки, не відповідають розвитку демократії та громадянського

суспільства. Поняття «монархія» і «республіка» є за своєю суттю застарілими. Введення в науковий обіг терміну «поліархія» сприяло б появі певного балансу між республікою та монархією адже ті дискусії щодо переваг монархії чи республіки є ніщо інше як відстоювання власних інтересів.

Використання поняття «поліархії» замість «республіки» при типологізації форм державного правління, мало б усунути існуючий мовно термінологічний «грецько–латинський» дисбаланс у цьому питанні, використовуючи одну мову – грецьку (μοναρχία – ρολιαρχία), яка є загальноновизнаним термінологічним джерелом державознавства, на відміну від латинської, яка вважається мовою права (правознавства), адже (республіка з лат. «res publica» - справа народу».

Монархія – влада, яка є похідною від одного суб'єкта, а правління є результатом дії теж одного державного органу – монарха; поліархія – влада, яка похідна від багатьох суб'єктів (народу), а правління є результатом колективних дій теж багатьох (більше одного)

державних органів. По-третє, терміни «монархія» та «поліархія» за своєю природою є юридичними термінами і пов'язані саме із державною владою. Поділ форм правління на республіку і монархію носить швидше політичний характер, аніж відображає порядок реалізації державної влади в країні. Такої думки притримуються С.М. Тимченко, С.К. Бостан, Н.М. Пархоменко.